

til Beauforts vindskala er ikke uttømmende, men vi måtte si at storm, nei det var det nok ikke. Men det var nok sikkert frisk bris, og det er sannelig heller ikke dårlig, på disse kanter av verden. Men hvorledes ville det da ha vært i storm, frågade damen. Ja, det får vi håpe vi slipper å oppdage, svarte vi. Og vi takket for at det ikke er trollet på Heddalsskogen som rår over været i Rondane.

På Peer Gynt var det ikke ett menneske å se. Været var grått — på den måten som det kan bli grått i vinterfjellet. Alt går i ett, ingen ting kaster skygge.

Vi gikk over grensen til Nasjonalparken. Det kunne foranledige en naturskildring, men Rondane er naturskildret så ofte og så bra at amatører kan spare seg. Vinje har skildret seg til berømmelse, ikke minst takket være bistand fra Grieg. Men Vinje var ikke mye i Rondane. Men Wildenvey var der — på Mysusetet — da han få år etter århundrskiftet var hotell-gutt på Otta. Og turene til Mysusetet er en medvirkende årsak til at hans «Nyinger» flammert opp — til lys og til varme.

Det gikk tungt over Smuksjøen. Vi skyldte på føret. Men skylden var nok manglende kraft i frasparkene. Vår tur kunne ikke sammenlignes med Nansens ferd over Grønland. Men så kunne heller ikke vi sammenlignes med Nansen.

En ting til slutt, ærede leser, hvis De fremdeles er med. De lurer antagelig på hvor sammenhengen er mellom Stefan Zweigs evige øyeblikk og den etter måten hverdagslige skitur som her er skildret. Sant å si lurer vi litt på det selv.

Om kvelden var det dans på Brekkeseter. Undertegnede er en dårlig danser, og gjør seg best i forsamlinger med kvalifisert kvinneoverskudd. Men en stortingsmann ville ha sagt at den kvelden låg forholda godt til rette.

Fjellrev i Sylene

AV KARL H. BROX

Det er dessverre neppe noen overdrivelse å påstå at få mennesker i dag har hatt anledning til å stifte bekjentskap med fjellreven. Til tross for over 40 års totalfredning er bestanden her til lands ikke noe å skryte av, og det er også lite som tyder på at den er i fremgang. Skjønt, at det i februar 1972 ble sett opptil åtte fjellrever på en gang i Sylene-traktene, kan gi grunnlag for en forsiktig optimisme.

Såvidt meg bekjent har man nemlig til nå ikke regnet med noen fjellrevstamme her, i høyden kanskje noen streifdyr. Kan hende må man nå ta dette opp til ny vurdering, og det ville være gledelig om det virkelig var så at fjellreven på nytt er i ferd med å etablere seg i vår fauna. I Sør-Norge regner man ellers med at det er fjellrev på Hardangervidda og i Snøhetta-området. Lenger nord er den naturlig nok noe mer vanlig, og den finnes således over hele Finnmark og videre sørover i fjellene langs riksgrensen, kan hende altså helt til Sør-Trøndelag.

Fjellreven, som bærer mange navn (polarrev, hvitrev, melrakke), har en gang vært tallrik også her til lands. I årene fra omkring 1880 og til ca. 1910, ble det i Finnmark, som var det dominerende fylket når det gjelder fjellrevjakten, årlig utbetalt fra 1000 til over 2500 premier for felte dyr. Også fra Sør-Norge foreligger det relativt sett høye fellingstall fra forrige århundre, men selvsagt på ingen måte så høye som Finnmarks-tallene. Under lemenåret 1887 ble det således utbetalt 126 premier for felte fjellrev i Ulvik kommune.

Fjellrevbestanden svinger med antallet smågnagere. Under gode smågnagerår kan fjellreven få forholdsmessig store ungekull, og den kan nok da klare å fø opp både 10 og 12 unger. Fra fangenskap

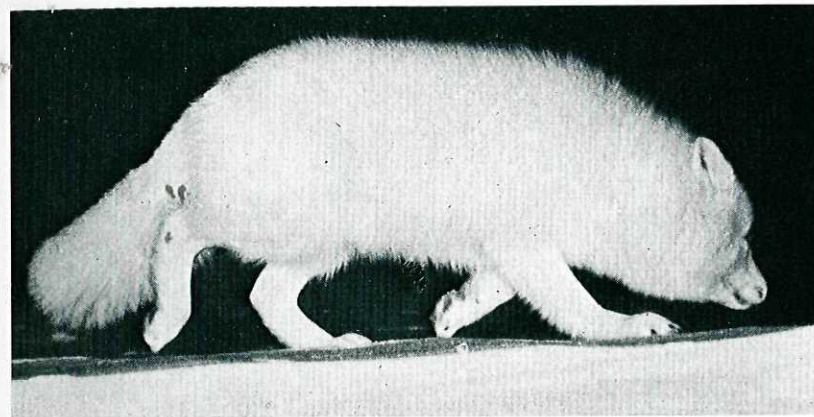

er det forøvrig kjent at en tisper fikk hele 21 levende hvalper! Fjellrevens vanlige ungetall ligger imidlertid på fra 6 til 8 unger. Under gode lemenår hender det forøvrig at fjellreven følger lemenene når disse vandrer mot lavlandet og man kan da påtreffes reven på steder hvor den ellers aldri viser seg. Både ved Mjøsa og Oslo, på Jæren og i gatene i Trondheim (!) er det under slike forhold blitt drept fjellrev.

Rødreven nærer samene den største respekt for, i hvert fall når det er tale om dens angivelige kløkt. Fjellreven derimot, omtales nærmest foraktelig som den største tosk som finnes i fjellet. Og når sant skal sies, så er det vel ingen som kan beskyldes fjellreven for å være forsiktig av seg. Den er nysgjerrig som få, og enkelte ganger kan det vel kalles direkte dumdristig. Det fortelles sogar at av en flokk fjellrev som sto og spiste av et kadaver, ble det skutt en etter en uten at de andre tok flukten! Men å kalle fjellreven dum, er nok likevel ikke riktig. Ingen dyr er egentlig dumme, de har bare i tidenes løp utviklet forskjellige egenskaper som er nødvendige i den mangfoldige kampen for tilværelsen. Fjellreven er et arktisk dyr, og i polarstrøk teller hver matbit i vinterhalvåret. Det er den gamle regelen om at den som kommer først til mølla får først male, som gjelder — det gjelder kort sagt å holde seg frampå.

I begynnelsen av februar 1972 fikk jeg en telefon fra ingeniør Dagfinn Ekker ved Nedalsfoss kraftverk, som for tiden er under bygging i Nedalen. Anlegget, som skal være driftsklart i løpet av 1974, markerer slutten på kraftutbyggingen i Tydal. Ekker kunne fortelle, at man ved kraftanlegget så å si daglig hadde besøk av en del fjellrev, og at noen av dem var så tamme at de tok mat fra hånden. Bare den blotte opplysning at det fantes fjellrev i traktene var av stor interesse, men da han også kunne legge til at det var sett opptil åtte stykker samtidig, ble jeg ikke så lite overrasket. Kort tid etter dro jeg oppover for å se nærmere på dyrene.

Ved Stugudal ble jeg møtt av E-verkets «snow-track», men noen direkte behagelig tur ble det ikke innover de forblåste og humpete rabbene. I den heller sure vinden var det imidlertid godt å kunne oppholde seg innendørs — på sine steder var snøføyken så tett at det var vanskelig å se mer enn noen få meter fremover. Ruten var selvsagt godt merket, det var neppe mer enn fem meter mellom stakene, men til tross for det, hendte det rett som det var, at man

Fjellreven — i fjor ble åtte stykker sett i området rundt Sylene.

Foto: Karl H. Brox

måtte stanse beltebilen og vente på bedre sikt, fortalte føreren. Jo, det er værhardt i Nedalen, og når vintervinden nå får hele Nesjøens isflate å feie over, skal det bli interessant å se hvordan restene av bjørkeskogen klarer seg mot disse kreftene.

Den første kvelden hendte det lite, ingen fjellrev var å se — det var som om dyrene luktet journalistens nærvær. Til gjengjeld benyttet jeg tiden til å fritte opplysninger om dyrenes opptreden utav anleggskarene. Det hele hadde begynt med at de la ut kjøtt-slinser som åte for rødrev, men rødreven er som kjent en forsiktig herre og å få den inntil husene var lettere sagt enn gjort. Under mitt ukelange opphold i anleggsleiren så vi rødrev bare en eneste gang, og da løp den oppe i lia flere hundre meter fra leiren. Muligens levde den glade dager på alt det som fjellrevene gjemte unna.

Det tok ikke lang tid før de første par fjellrever begynte å gjeste matfatet. Til å begynne med var de relativt sky og forsiktige av seg, men det tok ikke lang tid før noen av dem begynte å ta maten fra hånden. Spesielt var en av dem, en liten blårev som ble kalt «Nusse», særlig tam, men pussig nok var ikke «Nusse» å se i den tiden jeg var der.

Fjellrevene pleide å komme til den utlagte maten ved åtte-tiden om kvelden. Etter å ha spist seg mette, begynte de å dra med seg mat ut i terrenget for å gjemme unna. Fjellreven har nemlig et

En fjellrev lurer seg frem i nattemørket.

Foto: Karl H. Brox

godt utviklet hamstringsinstinkt, og har den overflod av mat, gjemmer den gjerne unna til senere bruk. Men den må nok også finne seg i at rødrev, ravn og smågnagere snylter på matlageret om de bare kommer over det.

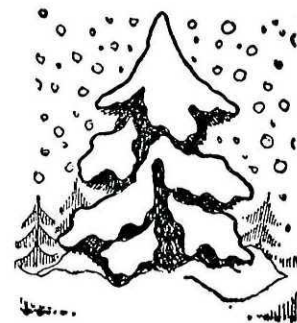
Etter et par timers forløp forsvant fjellrevene fra leirområdet. Men i grålysningen kom de tilbake for å ha en ny matøkt på et par timer. Midt på dagen var de selvsagt ikke å se.

I begynnelsen av dette århundre tok prisen på fjellrevskinn til å stige, og i 1920-årene ble det utbetalt opptil 1000 kroner for et skinn av blårev. (De fleste fjellrever er hvite om vinteren, men noen beholder den gråaktige sommerdrakten året rundt og kalles «blårev»). Dette var mange penger dengang, men heller ikke de 200 kronene man fikk for skinn av hvitrev var å forakte. Resultatet var en enorm beskatning, som kort sagt tok knekken på bestanden. Over store områder var fjellreven helt utryddet, og bestanden sterkt redusert i andre. For å redde arten ble det derfor innført totalfredning i 1930, men til tross for at denne fortsatt står ved

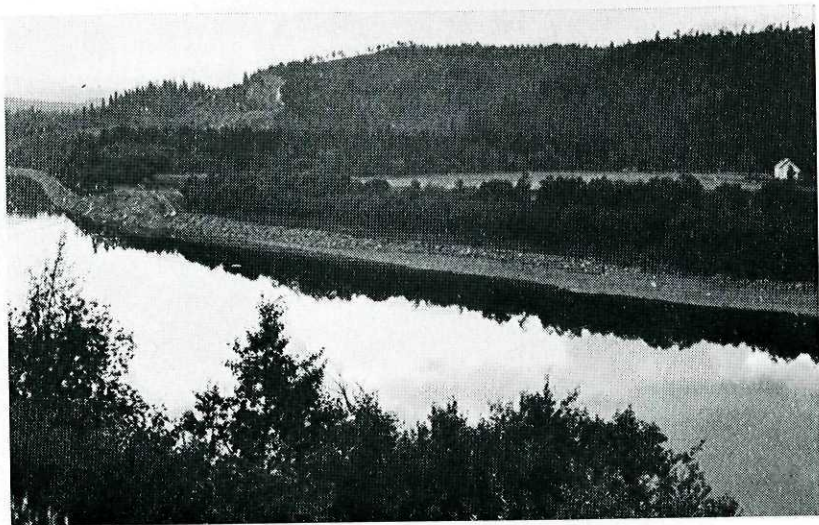
lag, har ikke bestanden tatt seg opp igjen slik man trodde og håpet den ville gjøre.

Ennå er ikke den fulle og hele årsak til dette funnet, men muligens henger det sammen med det milde klimaet vi nå har, og som en del forskere mener har innskrenket fjellrevens (og andre arktiske dyrearters) leveområder. Det kunne imidlertid være ønskelig om noen tok på seg oppgaven å utforske dette skikkelig. Muligens kunne man da også finne frem til tiltak som kan hjelpe fjellrevbestanden fremover igjen.

Fjellreven er nemlig en både så nyttig og artig skapning, at det er all grunn til å ønske den velkommen tilbake. Undertegnede vil i hvert fall be fjellvandrere som måtte komme over fjellrev på sine vandringer, eller som sitter inne med opplysninger om fjellrev, om å sende inn disse.

Fra Leif Wærenskjolds bok: Bilder fra Guds have. Han siterer biologen Aug. Friedrich Thienemann fra hans bok: Leben und Umwelt:

Ethvert tjern og enhver innsjø er en verden i det små, hvor livet utfolder seg i all sin rikdom. En sjø er ikke bare en blinkende flate i et landskap. Sjøen er et livsområde hvor vann og jord, temperatur og dyre- og planteliv hører med. Sjøens rom og sjøens liv hører udelelig sammen. Omverden og livsverden danner en enhet.

Jeg ser, jeg ser

AV HALVARD GRUDE FORFANG

Ferien er den tid da de fleste bymennesker har sin sjanse til å komme naturen inn på livet. Men bruker de den? Somme tider, kanskje. I denne artikkelen tar tidligere rektor ved Nansenskolen på Lillehammer, lektor Halvard Grude Forfang opp spørsmålet om ikke naturen og naturopplevelsen har store rikdommer å by på, rikdommer som altfor mange går glipp av. Vi haster gjennom livet, og ikke minst gjennom sommerferien. Har vi ikke oppdaget at naturopplevelse krever tid — og stillhet? Vi må lære å lese naturens og folkelivets tekst, ikke bare som feriebeskjefligelse, men fordi vi derigjennom også kan gjenvinne noe av fortroligheten med oss selv, og verge for egen identitet.

Dikteren Sigmund Obstfelder opplevde en slags fremmedgjørelse når han betraktet livet. Den hvite himmel, de gråblå skyer, den blodige sol — en regndråpe — de høye husene, de tusener vinduer, det fjerne kirketårn. De velklede herrer, de smilende damer, de lutende hester. — —

«Dette er altså jorden.

Dette er altså menneskenes hjem.» — —

«Jeg ser, jeg ser

Jeg er visst kommet på en feil klode!

Her er så underligt »

Stundom gripes vi av denne obstfelderske fremmedfølelse overfor naturen og livet.

Stillheten før tordenværet — de gråblå skyer samler seg, solen ble borte. Mange har kjent en slik nesten kosmisk angst før det bryter løs. Folk blir skogredde av stillheten som suser tvers igjennom en. I all fjellprakten, selv på godværsdager, kommer fjellstokken og overvelder en. Her er så underlig. Ofte er det godt å